

JESPER JOHANSSON

Synpunkter på den kritik som riktats mot domarna om carried interest

I artikeln ges några synpunkter om domarna om carried interest, särskilt HFD 2018 ref. 31, och om den kritik som Tjernberg och von Bahr riktat mot domarna. Synpunkterna grundas på systemteoretiska resonemang.¹

1 INLEDNING

Rättsfallet HFD 2018 ref. 31 handlar om vilka arbetsinsatser som ska vägas in i bedömningen av om en fysisk person är verksam i betydande omfattning i ett fåmansföretag som denne äger andelar i, vilket i sin tur påverkar bedömningen av om dennes andelar är kvalificerade enligt 57:4 IL. I målet var en person anställd som rådgivare i ett riskkapitalbolag och tillika delägare i tre förvaltningsbolag som förvaltade fonder. Inom ramen för sin anställning i riskkapitalbolaget utförde rådgivaren tjänster åt förvaltningsbolagen. HFD fann att de arbetsinsatser som rådgivaren utförde åt förvaltningsbolagen inom ramen för sin anställning i riskkapitalbolaget kunde vägas in i bedömningen av om dennes andelar i förvaltningsbolagen var i lagens mening kvalificerade.

HFD:s avgörande och underinstansernas domar har mötts av kritik; i delar allvarlig sådan.² Nedan söker jag bemöta delar av kritiken och lyfta fram styrkor med avgörandet som jag inte anser beaktats i den framförda kritiken, bland annat med hjälp av rön från ekonomisk forskning. Som jag ser det kan avgörandet bidra till att riskkapitalisternas utdelningar blir beskattade på ett systematiskt korrekt sätt. Vidare motverkar det risken för att skattesystemet i praktiken får två parallella system för fåmansföretagsbeskattning, ett som bygger på schablonerna i kap. 57 IL och ett som bygger på *in casu*-värderingar av fysiska personers arbetsinsatser.

Jag önskar göra en reservation, för jag är inte odelat positiv till domarna

1 Ett varmt tack riktas till Torsten Söderbergs stiftelse som svarar för finansieringen av min forskning om fåmansföretagsbeskattning i internationella situationer.

2 Se Tjernberg, *Riskkapitaldomarna – verksamhet i betydande omfattning, och i vilket företag?*, SvSkT, 2017, s. 352–366 och von Bahr, *HFD och riskkapitalisterna*, SN, 2018, s. 630–636. Tjernbergs artikel handlar om domarna från Kammarrätten, men HFD:s dom bygger på samma resonemang i underinstanserna.

rörande riskkapitalister och carried interest. Den kritik som riktats mot domarna i både kammarrätten och HFD har tagit sikte på flera aspekter, däribland att de skattskyldiga påförts skattetillägg, att HFD borde ha prövat fler av de frågor som aktualiserades i målen och att domstolarnas slutsatser saknar täckning i lagstiftningen. I vart fall delar av denna kritik anser jag berättigade, särskilt den del som handlar om skattetillägg. Här behandlas emellertid endast sådan kritik som jag anser kan ifrågasättas.

2 FÖRUTSÄTTNINGAR OCH DOMAR

Förutsättningarna i målet var, något förenklat, följande. Den fysiska personen AA (rådgivaren) var anställd hos EQT Partners AB (nedan EQT, eller riskkapitalbolaget) och var medlem i ett investeringsteam. Rådgivaren ägde andelar i tre nederländska bolag (förvaltningsbolagen) som skötte förvaltningen av tre riskkapitalfonder. Förvaltningsbolagen fick ta del av avkastningen från fonderna, däribland carried interest.³ Rådgivaren och dennes investeringsteam hos EQT hjälpte förvaltningsbolagen att driva fonderna genom att tillhandahålla rådgivning och andra tjänster. Förvaltningsbolagen betalade riskkapitalbolaget marknadsmässig ersättning för tjänsterna. Rådgivaren erhöll således lön för sitt arbete från EQT, men kunde genom sitt ägande i förvaltningsbolagen även ta emot utdelningar motsvarande sin del av avkastningen i fonderna (såsom carried interest).

Frågan i målet var om rådgivarens andelar i förvaltningsbolagen skulle anses vara kvalificerade enligt 57:4 IL. Utdelningar på kvalificerade andelar blir föremål för beskattning enligt vad som ännu kallas tretolvreglerna i kap. 57 IL. Det innebär att somliga delar av utdelningarna ska tas upp i inkomstslaget tjänst, med en progressiv marginalbeskattning om maximalt ca 55–60 procent. Om andelarna inte är kvalificerade ska i stället fem sjättedelar av utdelningarna tas upp i inkomstslaget kapital, med en beskattning motsvarande en rak skattesats om 25 procent.⁴

Skatteverket påstod att rådgivaren genom att delta i investeringsteamet på EQT skulle anses ha varit verksam i betydande omfattning i förvaltningsbolagen, så att dennes andelar skulle anses utgöra kvalificerade andelar enligt 57:4 IL. Till stöd för sin uppfattning anförde Skatteverket av-

3 Företeelsen carried interest behandlas närmare i avsnitt 5 nedan. Kort uttryckt är det prestationsbaserad ersättning som är beroende av fondkapitalets avkastning.

4 Inkomster i inkomstslaget kapital beskattas med en skattesats om 30 procent, men utdelningar på noterade andelar tas upp till fem sjättedelar enligt 42:15 a IL.

görandet i HFD 2013 ref. 11 I, där HFD fann att en person var verksam i betydande omfattning i sin systers bolag, bland annat till följd av arbete som denne utfört såsom anställd i ett annat men eget bolag.

Rådgivaren hävdade att andelarna i förvaltningsbolagen inte var kvalificerade eftersom 1) han inte varit verksam i bolagen, i vart fall inte i betydande omfattning, 2) bolagen inte var fåmansaktiebolag och 3) den så kallade utomståenderegeln i 57:5 IL var tillämplig.

Både förvaltningsrätten och kammarrätten fann att rådgivarens andelar i de nederländska förvaltningsbolagen var kvalificerade enligt 57:4 IL.⁵ Rådgivaren hade genom sitt arbete i EQT:s investeringsteam varit verksam i betydande omfattning i förvaltningsbolagen. Eftersom mer än 50 procent av andelarna i bolagen ägdes av personer som varit verksamma på ett sådant sätt var bolagen fåmansföretag enligt definitionen i 57:3 st. 2 IL.⁶ Utomståenderegeln var inte tillämplig eftersom det utomstående ägandet inte var av betydande omfattning.

HFD meddelade endast prövningstillstånd beträffande ”frågan om en person kan anses verksam i betydande omfattning i ett fåmansföretag när denne är anställd i ett annat företag och inom ramen för denna anställning utför tjänster åt fåmansföretaget”.⁷ Med hänvisning till avgörandet i HFD 2013 ref. 11 I fann domstolen att svaret var jakande, vilket innebar att domen från kammarrätten stod sig och att rådgivarens andelar i förvaltningsbolagen skulle anses vara kvalificerade.

3 KORTSIKTIGA KONSEKVENSER

Domen innebär att utdelningar från förvaltningsbolagen beskattas enligt tretolvreglerna. De konkreta ekonomiska förutsättningarna framgår inte av domen. Målet ingår emellertid i en större grupp av mål som tillsammans rört 57 personer som samtliga är eller har varit anställda i riskkapitalbolag. Sammantaget har Skatteverket krävt dessa personer på 1,3 miljarder kro-

5 Förvaltningsrätten i Stockholms dom av den 9 maj 2016 i mål nr 501-503-14, 19648-14, 20380-20382-14, 20515-20517-14 och 22884-15 samt Kammarrättens i Stockholm dom av den 27 april 2017 i mål nr 4458-4464-16 och 5559-16.

6 I domen konstateras de nederländska bolagen vara fåmansföretag även enligt definitionen i 56:2 IL. Detta tror jag inte stämmer, i vart fall inte baserat på de argument som domstolen framför, men det påverkade inte utgången i målet.

7 HFD 2018 ref. 31. Uppsläppandemeningen har kritiserats av von Bahr, se von Bahr, *HFD och riskkapitalisterna*, SN, 2018, s. 630-636, s. 631.

nor i skatter och skattetillägg, vilket innebär ett genomsnittligt skatteuttag (inklusive skattetillägg) om nästan 23 miljoner kronor per skattskyldig.⁸

Det aktuella målet rörde inkomsttaxeringarna 2008–2010 och 2012, vilket innebär att samtliga utdelningar som översteg det så kallade gränsvärdet skulle tas upp i inkomstlaget tjänst. För senare taxeringsår skulle den så kallade takregeln i 57:20 a IL kunna påverka beskattningen av skattskyldiga i liknande situationer. Takregeln, som kom att omfatta utdelningar först beskattningsåret 2012, innebär att en skattskyldig inte behöver ta upp mer än motsvarande 90 inkomstbasbelopp per år i inkomstlaget tjänst, medan överskjutande belopp tas upp i inkomstlaget kapital.⁹

Att takregeln gäller per år och bolag gör att man kan spekulera i om skattskyldiga, som – likt rådgivaren i HFD 2018 ref. 31 – har andelar i flera förvaltningsbolag, kan komma att samla ägandet i ett holdingbolag. Holdingbolagets andelar i förvaltningsbolagen torde då vara näringsbetingade, varför de utdelningar som holdingbolaget erhåller undantas från beskattning enligt 24:35 IL (tidigare 24:17 IL), eller enligt motsvarande lagstiftning i holdingbolagets hemviststat. Medel som stannar i holdingbolaget förblir därmed obeskattade och kan återinvesteras. Att samla ägandet i ett holdingbolag ger dessutom ägaren möjligheter att utnyttja ett gemensamt takbelopp för utdelningsströmmar från flera underliggande bolag. Vidare kan medel fonderas i holdingbolaget, så att flera års utdelningar från underliggande bolag kan plockas ut stötvis och mot ett enda takbelopp. Om ägaren kan vänta med att konsumera medlen upphör även andelarna i holdingbolaget att vara kvalificerade för det fall ägaren under fem år inte är verksam i betydande omfattning i vare sig holdingbolaget, underliggande bolag, eller företag som bedriver samma eller likartad verksamhet.¹⁰

8 Se uttalande av Skatteverkets Tomas Algotsson i Dagens industri den 5 juni 2018, s. 9.

9 Inkomstbasbeloppen uppgick år 2012 till 54 600 kr och 2018 uppgår det till 62 500 kr, vilket innebär att takregeln blivit tillämplig från ca 4,9 mkr (2012) resp. 5,6 mkr (2018).

10 57:4 st. 1 p. 1 IL.

4 INNEBÄR HFD:S AVGÖRANDE OM RISKKAPITALBOLAG
EN ÄNDRING AV SKATTEPRAXIS BETRÄFFANDE
VÄRDEPAPPERSFÖRVALTANDE FÅMANSFÖRETAG?

I en artikel om avgörandet i HFD 2018 ref. 31 lyfter von Bahr fram att riskkapitalbolagens rådgivare konstaterades vara verksamma i betydande omfattning i förvaltningsbolagen, trots att ägare till värdepappersförvaltande fåmansföretag inte ansetts vara verksamma i betydande omfattning oavsett vilken tid de har lagt ned på förvaltningen av företagets tillgångar.¹¹ Beträffande bedömningen av värdepappersförvaltande fåmansföretag anger han att om ägaren inte är verksam i bolag som fåmansföretaget innehar andelar i kan denna ordning förklaras av att värdeutvecklingen på företagets tillgångar har föga att göra med ägarens arbetsinsatser.¹² I någon utsträckning ställer sig von Bahr frågande till om HFD med avgörandet HFD 2018 ref. 31 åsyftat en praxisändring beträffande värdepappersförvaltande fåmansföretag. Utan att gå närmare in i omständigheterna i de aktuella målen undrar jag om riskkapitalbolag i allmänhet kan anses jämförbara med värdepappersförvaltande fåmansföretag? Även om riskkapitalbolag köper, äger och säljer aktier i portföljbolag förefaller de även bedriva verksamhet som går utöver vad värdepappersförvaltare gör.

Riskkapitalbolagen identifierar portföljbolag som är värda att köpa andelar i, antingen för egen räkning, eller tillsammans med andra, såsom exempelvis genom fonder. Ibland kombinerar riskkapitalbolagen sina egna investeringar med olika former av lånefinansiering. Syftet kan vara att underlätta för portföljbolagen att växa. Det kan också vara att möjliggöra utköp, där exempelvis ett riskkapitalbolag köper loss ett företag från dess nuvarande ägare tillsammans med målföretagets ledning (s.k. management buy out, eller MBO).¹³ I en redogörelse för vad private equity-branschen, där riskkapitalbolagen ingår, tillför portföljbolagen anger Nyman m.fl. följande:

Flera forskningsrapporter har visat att private equity-bolag, förutom kapital, bidrar med bl.a. kompetens, nätverk, ägarstyrning samt kredibilitet. Därvid tillförs kompetens och nätverk främst genom styrelsearbete och löpande kontakter med företagsledning.¹⁴

11 von Bahr, *HFD och riskkapitalisterna*, SN, 2018, s. 630–636, s. 635.

12 *Ibid.*, s. 633 f.

13 Nyman, Lundgren och Rösiö, *Riskkapital – Private equity och venture capital-investeringar*, 2 u., Norstedts Juridik AB, 2012, s. 54.

14 *Ibid.*, s. 24.

Nyman m.fl. nämner även en undersökning som visade att ”private equity-bolag som regel är aktiva i sina portföljbolag och att de ofta har spelat en avgörande roll för portföljbolagens utveckling”.¹⁵ Bland de saker bolagen hjälper till med nämns bland annat finansiell rådgivning, företagsstrategier, kontakter för marknadsinformation och marknadsföringsstrategier.

Jag önskar här inte göra några uttalanden om de faktiska omständigheterna i HFD 2018 ref. 31 och vad riskkapitalbolagen och deras rådgivare faktiskt gjort. Generellt sett förefaller det likväl finnas stora skillnader mellan värdepappersförvaltning och riskkapitalbolagens verksamheter. Värdepappersförvaltning verkar handla om att välja vinnare, medan riskkapitalbolagen i större utsträckning verkar försöka skapa vinnare. Jag delar därmed von Bahrs slutsats att HFD sannolikt inte åsyftat någon ändring av praxis beträffande värdepappersförvaltande fåmansföretag.

5 CARRIED INTEREST – AVKASTNING AV ARBETE OCH/ELLER KAPITAL?

Tjernberg har i en artikel från 2017 kommenterat kammarrättens domar rörande riskkapitalbolag och carried interest, däribland domen i det mål som senare behandlades i HFD 2018 ref. 31.¹⁶ Där ifrågasätter Tjernberg domstolens resonemang. Han grundar sin uppfattning på ett förmodat samband mellan prissättningen av riskkapitalbolagens rådgivningstjänster och klassificeringen av den avkastning som återstår i förvaltningsbolagen.

Sett som en helhet framstår riskkapitalbolagens och rådgivarnas sätt att strukturera sina verksamheter som försök att dela upp sina delar av fondernas avkastning i två olika intäktströmmar. Värdet av rådgivarnas arbete faktureras av riskkapitalbolaget och finansieras bland annat rådgivarnas löner, medan avkastningen av kapital (inklusive carried interest) tillfaller förvaltningsbolagen och deras ägare (rådgivarna). Tjernberg anser att så länge riskkapitalbolagen tar ett marknadsmässigt pris för rådgivningen bör resterande avkastning vara kapitalavkastning:

15 Ibid., s. 24. Undersökningen författarna hänvisar till är *The Economic Impact of Venture Capital in Europe*, utförd av ECVA och Coopers & Lybrand Corporate Finance. Författarna anger inte när rapporten är framtagen, men enligt uppgift är den från 1996, vilket innebär att riskkapitalbolagens verksamheter kan ha förändrats sedan rapporten togs fram.

16 Tjernberg, *Riskkapitaldomarna – verksamhet i betydande omfattning, och i vilket företag?*, SvSKT, 2017, s. 352–366.

Om nu marknadsmässig ersättning utgått för arbetsinsatserna, vad blir då kvar av vinster i fåmansföretagen genererade genom arbete? Visst är det så att det bör vara mycket svårt att på förhand uppskatta slutlig värdeutveckling på fonderna och ställa ersättning till rådgivningsföretagen i relation till den. Men om marknadsmässig ersättning nu utgått för rådgivningen och de andra tjänsterna, så kanske värdeutvecklingen, bl.a. definierad som carried interest, i själva verket är kapitalavkastning?¹⁷

Tjernbergs slutsats är att ”kammarrättens resonemang brister i logiskt hänseende i vissa delar.” Han anger att ”[o]m det är så att den sammanlagda ersättningen för rådgivningen, och de därmed sammanhängande tjänsterna, även bestått i gynnsam snedfördelning i form av carried interest kan inte den fakturerade ersättningen samtidigt accepteras som marknadsmässig.”¹⁸ Samma samband har av von Bahr beskrivits med orden ”[t]jänster för vilka ett företag betalar fullt pris har normalt mindre betydelse för företagets vinst.”¹⁹

Att förvaltningsbolagens avkastning skulle vara kapitalavkastning för det fall de betalat ett marknadsmässigt pris för riskkapitalbolagens tjänster är ett samband som torde kunna ifrågasättas.

Förenklat är carried interest förvaltningsbolagens del av vad som ibland har kallats fondernas överavkastning. Med överavkastning menas då den avkastning som överstiger vad förvaltningsbolagen och de passiva investerarna i fonderna har avtalat om ska utgöra en normalavkastning av det investerade kapitalet. Upp till den avtalade normalavkastningen (ca 8 procent) delas avkastningen upp i förhållande till det kapital parterna investerat i respektive fond, medan överavkastningen fördelas asymmetriskt. I det aktuella målet erhöll de passiva investerarna cirka 80 procent av överavkastningen, trots att de tillsammans stod för ungefär 99 procent av fondernas kapital, medan de resterande 20 procenten (carried interest) kom förvaltningsbolagen till del.²⁰

Carried interest bör kunna ses som en avkastning av både arbete och kapital även i situationer där riskkapitalbolagen fått marknadsmässigt be-

17 Ibid., s. 359.

18 Ibid., s. 365. På den efterföljande sidan konstaterar Tjernberg att värdeökningen i fåmansbolagen anses bero på marknadsutvecklingen snarare än på arbetsinsatsen, så länge fåmansbolagen betalat rätt pris för rådgivningen.

19 von Bahr, *HFD och riskkapitalisterna*, SN, 2018, s. 630–636, s. 634 f.

20 Se Förvaltningsrätten i Stockholms dom av den 9 maj 2016 i mål nr 501–503-14, 19648-14, 20380–20382-14, 20515–20517-14 och 22884-15.

talt för sina rådgivningstjänster etc. Anledningen är att fondernas överavkastning inte bör anses vara resultatet av marknadsmässigt inköpta rådgivningstjänster och en avkastning av passivt kapital. Den torde i stället bäst kunna beskrivas som en avkastning som fondens investerare inte kan förvänta sig om inte rådgivarna också är ägare i fonden. Ett annat sätt att uttrycka det är att överavkastningen är en möjlig synergieffekt av att några av fondens investerare är *både* rådgivare *och* investerare i fonden.

I förvaltningsbolagen och fonderna möts rådgivarnas arbete, kunnande och egna kapitalinsats på ett sådant sätt att rådgivarna bör kunna jämföras med företagare, vilket i sin tur gör att man enligt ekonomisk forskning kan ifrågasätta om det går att dela upp avkastningen av deras olika insatser på ett rättvisande sätt. Henrekson och Sanandaji skriver följande:

Företagare erbjuder i regel sitt arbete, sitt specifika kunnande och sin rena kapitalinsats i form av ett odelbart knippe, vilket gör att värdet av de olika delarna inte på ett meningsfullt sätt kan separeras från varandra. När företaget växer skapas med hjälp av existerande kapital och företagarens egna insatser ytterligare kapital.²¹

Kombinationen av rådgivarnas tid, kompetens och kapitalinsats (inklusive både risken för förlorat kapital och möjligheterna till betydande avkastning) bidrar sannolikt till att passiva investerare är intresserade av fonderna och tror att de kan ge bra avkastning. Samma kombination av förutsättningar hjälper sannolikt rådgivarna till en position där de kan förhandla fram en asymmetrisk fördelning av eventuell överavkastning.

För de passiva investerarna finns ytterligare tänkbara fördelar med att rådgivarna gör egna investeringar i fonderna, eftersom det skapar ett gemensamt ägarintresse. Ett ägarintresse som i sin tur kan tänkas motverka så kallade principal-agent-problem, en typ av problem som uppstår när principalen och agentens intressen inte överensstämmer med varandra. I bolagssammanhang kan detta illustreras med att en ägare (principalen) kan vilja att överflödigt kapital delas ut, medan ledningen (agenten) vill överinvestera i bolagets egna verksamhet.²² I riskkapitalfondernas verksamheter kan man tänka sig att rådgivarnas egna investeringar och deras

21 Henreksson och Sanandaji, *Företagandets förutsättningar – en ESO-rapport om den svenska ägarbeskattningen*, ESO Rapport 2014:3, s. 12. Skillnaden mellan rena tjänste- resp. kapitalinkomster och entreprenörsinkomster diskuteras även i Hansson, *Hur bör entreprenörer beskattas?*, SN, 2017, s. 33-43, se särskilt avsnitt 3.

22 *Ibid.*, s. 11.

rätt till carried interest minskar deras incitament att köpa onödig rådgivning och att plocka in mer kapital i fonderna än vad som kan investeras på ett sätt som genererar den typ av överavkastning som lockar de passiva investerarna. Även detta talar för att det som gör de passiva investerarna intresserade av fonderna inte bara är den kompetens som kan köpas för ett marknadsmässigt pris av ett riskkapitalbolag *eller* att rådgivarna tillskjuter samma typ av kapital som de passiva investerarna själva tillhandahåller. De är istället intresserade av att fondernas investeringar baseras på råd från personer som har *både* kompetens *och* ett eget ägarintresse.

Även om det förefaller finnas grund för att ifrågasätta HFD:s tolkning av rättsläget kan man därmed ändå tycka att resultatet av HFD:s och kamrarrättens domar leder till en systematiskt korrekt beskattning. Rådgivarnas andelar i förvaltningsbolagen blir kvalificerade enligt reglerna i kap. 57 IL, varför utdelningarna från dessa bolag blir föremål för en schablonmässig uppdelning mellan inkomstslagen tjänst och kapital. Eftersom uppdelningen är schablonmässig kommer den naturligtvis inte att vara korrekt annat än i systematisk bemärkelse, men de skattemässiga konsekvenserna av att reglerna är schablonmässiga delar rådgivarna med andra företagare som innehar kvalificerade andelar.

Det finns i och för sig omständigheter som talar för att rådgivarna blir föremål för en mer betungande beskattning enligt tretolvssystemet än om deras verksamheter hade varit optimalt planerade utifrån vad som nu är känt om rättsläget, även bortsett från skattetillägg. Ett fåmansföretags lönekostnader ligger till grund för så kallat lönebaserat utrymme, vilket innebär att ägarna får ta upp en större andel av mottagna utdelningar i inkomstslaget kapital, i stället för tjänst. I det aktuella målet köper dock förvaltningsbolagen rådgivningen från riskkapitalbolagen, vilket gör att lönekostnaderna uppstår hos riskkapitalbolagen och att förvaltningsbolagens ägare inte kan tillgodogöra sig dem vid beräkningen av lönebaserat utrymme.

Sammanfattningsvis bör inte en marknadsmässig prissättning av den rådgivning som riskkapitalbolagen tillhandahåller kunna tas som någon garanti för att den kvarvarande avkastningen i förvaltningsbolagen endast utgör en avkastning av det kapital som samma bolag investerat i fonderna. Riskkapitalbolagen tillhandahåller bara en del av det flertal förutsättningar som enbart i kombination med varandra kan förväntas ge den överavkastning som de passiva investerarna eftertraktar och som rådgivarna får ta del av när deras egenägda bolag erhåller carried interest. Den i förvalt-

ningsbolagen sammansatta tjänstens värde kan därmed anses överstiga dess olika delars sammantagna marknadsvärden. I och med att rådgivarnas utdelningar från fåmansföretagen blir föremål för klyvningsreglerna i kap. 57 IL framstår den resulterande beskattningen som systematiskt korrekt.

6 DET FÖRELÅG EN RISK FÖR TVÅ PARALLELLA SYSTEM FÖR FÅMANSFÖRETAGSBESKATTNING

Riskkapitalbolagen och deras rådgivare förefaller bland annat ha försökt dela upp sina andelar i fondernas avkastning i två intäcksströmmar. Marknadsvärdet av rådgivarnas tjänster fakturerades av riskkapitalbolagen, medan resterande avkastning stannade i förvaltningsbolagen och där ansågs utgöra avkastning av kapital.

HFD fann att rådgivarnas arbetsinsatser kunde föranleda att de var verksamma i betydande omfattning i förvaltningsbolagen. Motsatt utfall hade föranlett att även andra företagare kunnat strukturera sina verksamheter på liknande sätt, med följd att Sverige i praktiken hade fått två system för beskattning av fåmansföretag: Ett system som idag upprätthålls genom reglerna i kap. 57 IL och ett system med *in casu*-bedömningar av företagarnas arbetsinsatsers marknadsvärde. Detta kan illustreras med ett exempel:

Ett IT-företag (fåmansföretaget Utvecklingsbolaget) som utvecklar en mjukvara inser att det finns ett värde i att dess kunder kan få kvalificerad rådgivning i hur de ska använda programvaran. I stället för att Utvecklingsbolaget erbjuder tjänsterna startar det ett nytt dotterbolag (Konsultbolaget). Konsultbolagets verksamhet ska bestå i att för marknadspris hyra in personal från Utvecklingsbolaget, för att sedan hyra ut dessa som konsulter till externa kunder. Utvecklingsbolaget låter i samband med en nyemission seniora utvecklare av programvaran köpa andelar i Konsultbolaget, men behåller självt en huvuddel av andelarna. Utvecklarna äger inte andelar i Utvecklingsbolaget och är därmed endast anställda i detta bolag. I Konsultbolaget står de för en kapitalinsats och ovärderliga kunskaper om den mjukvara som utvecklats i Utvecklingsbolaget.

Det är svårt att fjärma sig från tanken att båda bolagen och deras respektive ägare är intresserade av att Konsultbolaget går bra. Utvecklingsbolaget kan utdelningsvägen ta del av Konsultbolagets eventuella vinster. Ägardelningen i Konsultbolaget knyter även viktig kompetens till koncernen och fyller vidare en viktig funktion i den gemensamma lanseringen av mjukvaran på marknaden. Det är även svårt att fjärma sig från tanken att vinst-

genereringen i Konsultbolaget kommer att vara beroende av de seniora utvecklarnas arbetsinsatser. Man kan tänka sig att utvecklarna direkt står för intjäningen i Konsultbolaget genom att själva bli uthyrda till externa kunder, men man kan även tänka sig att bidraget blir mera indirekt, om deras roll består i att stödja övriga konsulter, leda och fördela arbetet etc.

Formellt sett kommer de seniora utvecklarna att vara inhyrda från ett bolag i vilket de själva inte är ägare, varför Utvecklingsbolaget kan anses vara externt. Likväl föreligger det en stark intressegemenskap mellan de båda bolagen. Utvecklingsbolaget och dess ägare är även i högsta grad intresserade av att det går bra för Konsultbolaget, dels till följd av att Utvecklingsbolaget äger andelar i Konsultbolaget, dels med anledning av att Utvecklingsbolaget kan tappa seniora anställda om Konsultbolaget går dåligt. Utvecklarna hyrs in till Konsultbolaget och är därmed inte anställda där. Utan HFD:s ställningstagande i HFD 2018 ref. 31 skulle utvecklarnas andelar i Konsultbolaget inte heller kunna vara kvalificerade.²³ Utdelningar och kapitalvinster skulle därmed enkom beskattas i inkomstslaget kapital. Resultatet blir att konsulterna kan ta del av avkastningen av sina insatser (arbete och kapital) i Konsultbolaget antingen som utdelning från Konsultbolaget (i inkomstslaget kapital) eller som lön från Utvecklingsbolaget (i inkomstslaget tjänst).

Om det pris som Konsultbolaget betalar Utvecklingsbolaget för den inhyrda personalen är för lågt kan det skattemässigt justeras enligt regler i IL, i första hand genom uttagsbeskattning enligt 22:3–4 IL. Vid beräkningen av ett marknadsmässigt pris torde flera faktorer kunna påverka bedömningen, däribland riskfördelningen mellan bolagen, den in-/uthyrda personalens kompetens etc. Det är också poängen med exemplet. Fördelningen mellan inkomstslaget tjänst och kapital blir i stora delar avhängig av en utvärdering av internprissättningen mellan två bolag. Det problem som idag hanteras inom ramen för den schablonmässiga uppdelningen mellan inkomstslagen tjänst och kapital riskerade innan HFD:s dom meddelades därmed att överföras till ett parallellt system med *in casu*-bedömningar av internprissättningen mellan företag som ingår i olika former av intressegemenskaper. Värdet av arbetsinsatser skulle med hjälp av internprissättning behöva brytas ut ur ett företags resultat och resterande avkastning

23 Eftersom utvecklarna/konsulterna inte heller äger andelar i utvecklingsbolaget kan deras andelar inte heller anses kvalificerade baserat på att dessa personer bedriver samma eller likartad verksamhet i Utvecklingsbolaget, jmf 57:4 st. 1 p. 2 IL.

från företaget skulle ha presumerats vara kapitalinkomster. Som framförts ovan är det sannolikt inte meningsfullt att i varje enskilt fall försöka dela upp ett företags avkastning på de olika komponenter som givit upphov till den. Vidare skulle en sådan uppdelning med stor sannolikhet ställa både skattskyldiga och rättstillämparen inför mycket svåra värderings- och bevissituationer. Alternativt hade lagstiftaren fått rycka in med regelförändringar för att förhindra en sådan utveckling. Även om HFD:s avgörande kan anses ha svagheter framstår det därmed ur systemteoretisk synvinkel likafullt som en fördel att denna svåra uppdelning inte kommer att aktualiseras i framtiden, åtminstone inte i samma utsträckning som hade varit fallet om utgången i målet blivit den motsatta. Som avgörandet ligger kommer fördelningen mellan tjänsteinkomster och kapitalinkomster ske med hjälp av kap. 57 IL.

Jesper Johansson är jur. dr i finansrätt och verksam vid Handelshögskolan i Stockholm.